

Инвестиционный фонд, венчурная деятельность, венчурный бизнес, институты совместного инвестирования.

The analysis of the current state of venture capital investment funds and the ways of solving problems concerning the development of venture capital industry in Ukraine.

Investment Fund, Venture activities, venture business, collective investment institutions.

УДК 336.226.322:658

ОЦІНКА РЕГУЛЮЮЧОЇ РОЛІ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Л. О. Березовська, кандидат економічних наук¹⁴

Проведено оцінку регулюючої ролі податку на доходи фізичних осіб в Україні та запропоновано заходи для її підвищення.

Податок на доходи фізичних осіб, податкова соціальна пільга, прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата.

Важливим елементом податкової системи України є податок на доходи фізичних осіб. Він відіграє значну фіскальну роль та є однією з основних статей податкових надходжень в Україні. Його частка у зведеному бюджеті України наближена до податку на додану вартість і має стійку тенденцію до зростання. Цей податок займає провідне місце не лише в податковій системі України, а й у світі, а саме: для більшості розвинених країн податок на доходи фізичних осіб є свого роду гарантом фінансової стабільності, соціальної справедливості та сталого економічного розвитку, тоді як в Україні це основне джерело поповнення бюджету, а не стимулювання зростання доходів громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи оподаткування особистих доходів ґрунтовно досліджуються в роботах Р. Масгрейва, Дж. С. Мілля, В. Ойкена, У. Петті, А. Пігу, Д. Рікардо, А. Сміта, Дж. Е. Стігліца та ін.

Проблеми функціонування податку на доходи фізичних осіб в Україні досліджували такі вчені-економісти як В. Андрущенко, О. Василик, О. Данілов, В. Мельник, П. Мельник, С. Онишко, В. Суторміна, Л. Тарангул, В. Федосов, Л. Шаблиста та ін.

Науковці акцентують увагу на тому, що сьогодні є потреба: а) у підвищенні стимулюючої та регулюючої ролі пільг; б) оптимізації податкових ставок з метою підвищення соціальної справедливості податку на

доходи фізичних осіб; в) зниженні податкового навантаження на фонд оплати праці та легалізації заробітної плати.

Разом з тим, лише деякі автори приділяють увагу у своїх дослідженнях регулюючій ролі податку на доходи фізичних осіб.

Сомова В. В. та Чумакова О. О. зазначають, що «податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) в Україні повинен не лише забезпечувати державу фінансовими ресурсами, а й сприяти вирішенню соціально-економічних проблем у процесі розподілу ресурсів» [2]. Їх дослідження спрямоване на обґрунтування ставок ПДФО на основі імітаційного моделювання.

Помулева В. М., досліджуючи механізм застосування податкових соціальних пільг з метою підвищення їх соціальної ефективності, робить висновок, що податок на доходи фізичних осіб на сучасному етапі не виконує належним чином соціально-регулюючу функцію, а механізм оподаткування порушує принципи рівності всіх платників перед законом та соціальної справедливості [4].

Мета дослідження – оцінка регулюючої ролі податку на доходи фізичних осіб в Україні та розробка пропозицій щодо її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Ввівши у 2004 р. в Україні єдину ставку податку на доходи фізичних осіб, було порушено принцип соціальної справедливості в оподаткуванні. Хоча сьогодні, відповідно до Податкового кодексу [3], у нас використовують малопрогресивну шкалу оподаткування 15% (20%), принцип соціальної справедливості в оподаткуванні так і не відновлений.

У результаті проведеного аналізу було встановлено, що податкове навантаження на заробітну плату нерівномірно розподіляється між категоріями платників, залежно від величини отриманого доходу (табл. 1). Платники податку, заробітна плата яких перевищує 17 прожиткових мінімумів, мають нижче податкове навантаження від тих, заробітна плата яких на 1 грн перевищує граничний розмір доходу, який дає право на застосування податкової соціальної пільги.

Для аналізу було виділено такі групи доходів:

1. До 1710 грн (це та величина доходу, яка дає право на пільгу у вигляді зменшення оподаткованого доходу на 50% мінімальної заробітної плати й застосовується ставка 15%).

2. 1711–12 180 грн (це та величина доходу, до якої застосовується ставка 15%, проте права на пільгу фізична особа вже не має).

3. 12 180–20 706 грн (величина доходу, до якої використовуються ставки 15 і 20%, а також нараховується ЄСВ).

4. Понад 20 706 грн (величина доходу, до якої застосовуються ставки 15 і 20%, але не сплачується ЄСВ).

За результатами розрахунків отримано такі показники. У кінцевій точці діапазону до 1710 грн податкове навантаження становить 13%. У діапазоні доходу 1711–12180 грн податкове навантаження рівномірне й становить 18%. У наступному інтервалі доходів податкове навантаження знову збільшується до 20%. Починаючи з доходу 20 707 грн, податкове навантаження знижується і становить 17%.

1. Податкове навантаження на заробітну плату в Україні станом на 1.01.2015 року

	Групи доходів, грн	Максимальне податкове навантаження, %
1	До 1710,0	13,0
2	1711,0–12180,0	18,0
3	12180,0–20706,0	20,0
4	Понад 20706	17,0

Головним інструментом захисту малозабезпечених категорій населення з 2004 р. мала бути податкова соціальна пільга.

Вона застосовується як заробітна плата до нарахованого місячного доходу, який не перевищує 140% прожиткового мінімуму для працездатної особи станом на 1 січня звітного року.

Проте в рік її введення вона становила лише 30% від мінімальної заробітної плати, а протягом 2005–2015 рр. розмір податкової соціальної пільги становив 50% від мінімальної заробітної плати (табл. 2).

2. Розмір податкової соціальної пільги в Україні за 2004–2015 роки

Рік	Граничний обсяг доходу, який дає право на отримання податкової соціальної пільги, грн	Прожитковий мінімум, грн	Розмір пільги, %	Сума податкової соціальної пільги, грн		
				100%	150%	200%
2004	540,0	365,7	30	61,50	92,25	123,0
2005	630,0	453,0	50	131,00	196,50	262,0
2006	680,0	505,0	50	175,00	262,50	350,0
2007	740,0	568,0	50	200,00	300,00	400,0
2008	890,0	633,0	50	257,50	386,25	515,0
2009	940,0	669,0	50	302,50	453,75	605,0
2010	1220	869,0	50	434,5	651,77	869,0
2011	1320,0	941,0	50	470,50	705,75	941,0
2012	1500,0	1073,0	50	536,50	804,75	1073,0
2013	1610,0	1147,0	50	573,50	860,25	1147,0
2014	1710,0	1218,0	50	609,00	913,50	1218,0
2015	1710,0	1218,0	50	609,00	913,50	1218,0

Це призвело до того, що якщо дохід платника дорівнює прожитковому мінімуму (з 1 грудня 2013 р. 1218 грн. для працездатних осіб), ефективна ставка вилучень до бюджету та фондів становитиме 10,6% ($128,62/1218 \times 100\%$), а отриманий дохід – 1089,38 грн (1218–128,62). Унаслідок цього, заробітна плата після оподаткування буде меншою від законодавчо встановленого прожиткового мінімуму на 11% [4]. Отже, податкова соціальна пільга як інструмент податкового регулювання в Україні не працює.

Провівши оцінку трьох сценаріїв оподаткування податком на доходи фізичних осіб в Україні (чинний відповідно до ПКУ [3], запропонований Міністерством фінансів України [1] та альтернативний), було зроблено такі висновки:

- сценарій, запропонований Міністерством фінансів України, не призводить до значного зниження податкового навантаження на заробітну плату громадян, порівняно з базовим, оскільки податкове навантаження у 2-й групі зросло на 4%, а в третій – на 1%;

- для вирішення проблеми нерівномірності розподілу податкового навантаження на фізичних осіб як один із варіантів реформування пропонується введення прогресивних ставок ПДФО (альтернативний сценарій) . При цьому скасовується сплата 3,6% ЄСВ, і зберігається податкова соціальна пільга на рівні мінімальної заробітної плати для всіх категорій працівників (табл. 3).

3. Оцінка сценаріїв оподаткування ПДФО в Україні

Сценарій	Показники	Група 1 (до 3 МЗП)	Група 2 (від 3 МЗП до 10 МЗП)	Група 3 (понад 10 МЗП)
Базовий	Ставки ПДФО	15%	15%	20% до частини перевищення
	Податкове навантаження, %	14,0	14,0	18,0
	Коефіцієнт соціальної захищеності	2,46	8,2	16,5
Запропонований Міністерством фінансів України	Ставки ПДФО	20,0	20,0	20,0
	Податкове навантаження, %	13,0	18,0	19,0
	Коефіцієнт соціальної захищеності	2,6	8,2	16,2
Альтернативний	Ставки ПДФО	10%	15%	20%
	Податкове навантаження, %	7,0	14,0	19,0
	Коефіцієнт соціальної захищеності	2,8	8,7	16,2

За даного сценарію значно знижується податкове навантаження для першої групи (на 50%) та зростає коефіцієнт соціальної захищеності для 1-ї та 2-ї групи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Податок на доходи фізичних осіб на сучасному етапі не виконує належним чином регулюючу функцію. Механізм оподаткування порушує принципи рівності всіх платників перед законом та соціальної справедливості.

З метою підвищення регулюючої ролі податку на доходи фізичних осіб необхідно:

- запровадити розмір неоподатковуваних доходів для всіх категорій платників на рівні не менше від прожиткового мінімуму;

- з метою вирівнювання умов оподаткування доцільним було б впровадження прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб та скасування єдиного соціального внеску із заробітної плати найманих працівників.

Список літератури

1. Виступ Міністра фінансів на Національній раді реформ 3 вересня 2015 року [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=425972&cat_id=406607
2. Імітаційне моделювання прогресивної шкали ставок податку на доходи фізичних осіб в Україні / В. В. Сомова, О. О. Чумакова // Проблеми економіки. – 2014. – № 3. – С. 305–311.
3. Податковий кодекс України : від 2 груд. 2010 року : № 2755-IV, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Помулева В. М. Соціальна ефективність податкових пільг в оподаткуванні доходів фізичних осіб / В. М. Помулева // Інноваційна економіка – 2014. – 3 [52]. – С. 223–227.

Проведена оцінка регулюючої ролі податку на доходи фізичних осіб в Україні, і пропонуються заходи по її покращенню.

Налог на доходи фізичних осіб, податкова соціальна льгота, прожиточний мінімум, мінімальна зароботна плата.

Conducted the assessment of the regulatory role of the tax on personal income in Ukraine, and proposed measures for its improvement.

Tax on personal income, tax of social benefits, a living wage, the minimum wage.

УДК 336.77.067.22

РОЛЬ КОНЦЕНТРАЦІЇ ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ В ОПТИМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

О. М. Калівошко, кандидат економічних наук

Досліджено роль концентрації фінансового капіталу в оптимізації інвестиційного потенціалу банківського сектору України та його значення для розвитку економіки. Визначено питання для подальшого вивчення.

Банківський сектор, інвестиційний потенціал, фінансовий капітал, фінансово-кредитна система.